

EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK MÜZAKERELERİNİN AÇILAMAYIŞININ HAZİN ÖYKÜSÜ

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK MÜZAKERELERİNİN AÇILAMAYIŞININ HAZİN ÖYKÜSÜ

Oya
Memişoğlu
Aslı T. Esen
Dış Politika
Etütleri

27 Haziran
2007

Her ne kadar geçtiğimiz günlerde dünkü Hükümetler arası Konferans (HAK) çerçevesinde açılacak başlıkların sayısı “iki ya da üç” olarak ifade ediliyorduydu da, Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) toplantısından çıkan ve açılacak müzakere başlıkları sayısını ikiyle sınırlayan karar Türkiye’de moralleri bozmaya yetti. Dile getirilen tepkide, kararın teknik olmaktan çok siyasal kaygılarla alınmış olduğuna ilişkin algının büyük payı oldu.

Bu algı temelsiz sayılmaz. Ülkenin para ve enflasyon politikasını yürütme kapasitesiyle ilişkili olan ekonomik ve parasal birlik alanında müzakerelerin başlamasını engelleyecek teknik bir arıza yoktu. Evet, Ekim 2006 tarihli Tarama Raporu, söz konusu fasılda Türkiye’nin daha fazla gelişme kaydetmesi gerektiğine yer vermişti. Ancak açılış kriteri getirilmemişti. Henüz birkaç hafta önce ekonomik ve parasal birlikten sorumlu komisyoner Joaquin Almunia bu alanda pek sorun olmadığını ifade etmiş, Komisyon sözcüsü Krisztina Nagy ise müzakerelere başlanması için hazırlıkların tamamlandığını eklemişti. Türkiye’nin bu fasılda yürürlüğe koyduğu reformlardan sonra geriye kalan sorunlar büyük oranda teknik içerikte ve üyeliğe dek yaşanacak süreçte çözümlenebilecek nitelikteydi.

Ancak siyasal arızalar çıktı. Fransa, çiçeği burnunda cumhurbaşkanı Sarkozy liderliğinde, müzakerelerin açılmasını veto edeceğini bildirdi. Bu yaklaşımın altında yatan birkaç neden var. Ekonomik ve parasal birlik müzakerelerine girişmek Sarkozy’nin gözünde Türkiye’nin AB kurumlarına eklemelenmesine yeşil ışık yakacak. Parasal birliğe katılım için müzakerelere başlamak, konunun doğası gereği Türkiye’nin AB kurumlarına dahil olma perspektifini getiriyor. Ayrıca, ekonomik ve parasal birlik konusu, Avrupa’nın ortak para birimi olan avronun (euro) benimsenmesine de yönelik açılımlar içerdiğinden (her ne kadar avroya katılım, Birliğe üyelikle eşanlı ya da eşanlı olmasa da) sembolik

EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK MÜZAKERELERİNİN AÇILAMAYIŞININ HAZİN ÖYKÜSÜ

önemi büyük. Bütün bunlar Fransa'nın itirazlarında pay sahibi olmuş gibi görünüyor. Sarkozy, diğer iki başlığa (istatistik ve mali kontrol) uluslararası işbirliği ve eşgüdüm açısından verim sağlayacak vasıflarından ötürü tepki göstermemeyi seçti. Elbette konunun daha büyük bir çerçevede Sarkozy'nin Türkiye'nin üyeliğine kategorik olarak karşı çıkmasıyla ve meseleyi mümkün olduğunca yokuşa sürmesiyle olan ilişkisini unutmamak gerekir. Sonuç olarak Birlik, bir vetonun koparacağı kızılca kıyametle boğuşmaktansa yalnızca iki başlığın açılmasının yaratacağı daha küçük çaplı siyasal krizi göze almış gibi görünüyor.

Sarkozy ne yapmaya çalışıyor? Kısaca özetlemek gerekirse, Sarkozy Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini engellemeye çalışıyor. Ancak bunun için elinde siyasal maliyeti çok yüksek olan veto seçeneğinin dışında fazla bir silah olmadığından yıldırma politikası güttüğünü söyleyebiliriz. Örneğin görev başına gelir gelmez ayağının tozuyla Akdeniz Birliği önerisini ortaya attı. Bu gerçekçi bir öneri değildi. Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerle AB üyelerini bir çatı altında toplayan Barselona Süreci uzun zamandır var ve daha derin bir işbirliği için gerekli çerçeveyi zaten oluşturuyor. Üstelik önerilen, adaylık statüsünü elinde tutan Türkiye için geriye doğru bir adımdı. Türkiye bunu iyi hesaplayabildiğinden öneriyi geri çevirdi. Sarkozy, şimdiden sonra da karşımıza hazmetme kapasitesi ve imtiyazlı ortaklık gibi seçeneklerle çıkacağının sinyallerini vermeye başladı bile.

Peki, Türkiye ne yapmalı? Öncelikle aşırı tepkiler vermekten kaçınmalı. Bu, haklı itirazlarımızı dile getirmeyelim demek değil. Ancak sorunu olduğundan daha büyük görmek de yanlış olur. Bu, Avrupa Birliği yolculuğumuzun son durağına geldiğimiz anlamı taşımıyor ve hedefe doğru yürürken karşımıza çıkacak badirelerden sadece biri olacak. Adaylıktan üyeliğe giden yol kimse için dikensiz gül bahçesi olmamıştır. Sorunlara ve sinir harbine hazırlıklı olmamız ve moralimizi yüksek tutmamız gerek.

Sarkozy'nin neden böyle bir yola saptığını merak edenlere... Seçmenine söz verdiğinin aksine, Sarkozy'nin ahde vefa gereği Türkiye ile bağları koparıp atması neredeyse olanaksız. Sarkozy AB içinde önemli bir bileşenin başında bulunmakla birlikte asla tek başına hareket edebilecek konumda değil. Birlik işleyişine biraz hâkim olanlar, bu tür yaklaşımların iç pazarlık meselesi olduğunu bilir. Türkiye'nin üyeliği de, belki bir dolu at pazarlığının sonunda, üzerinde bir uzlaşmaya varılması gereken bir konu olacak. Bir ya da birkaç ülkenin, Türkiye'yi yabancılaştırmanın ve Birlik ekseninden koparmanın gerek ikili ilişkilerde gerekse küresel anlamda maliyetini göze alması düşük bir ihtimal. Dahası, AB sınırları içinde yaşayan milyonlarca Müslüman, Türkiye'nin üyelik sürecine AB'nin vereceği bir sınav gözüyle bakıyor.

EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK MÜZAKERELERİNİN AÇILAMAYIŞININ HAZİN ÖYKÜSÜ

Peki referandum? Türkiye'nin katılımı, müzakere süreci sonuçlandığında Fransa'da ve belki başka ülkede yapılacak referandumların sonucuna kalacak. Türkiye'deki yaygın kanı o ana kadar ne kadar yol kat edilirse edilsin zaten bu engelin aşılamayacağı yönünde. Bu bir olasılık. Ancak unutmamalı ki geldiğimiz noktaya dek karşımıza çıkan olumsuz kamuoyu görüşünün ardında olumsuz ya da yetersiz siyasal liderlik vardı. O gün geldiğinde karşımızda aynı olumsuz ya da vizyonsuz liderlik örneğini bulup bulmayacağımız ayrı bir soru. Gerekli siyasal irade mevcutsa, kamuoyunun doğru ve yapıcı liderlikle iknası her zaman mümkün.

AB içinde Türkiye'nin Birliğe katılımı ve kimliğiyle ilgili tartışmaların aslında bir tür içe bakış olduğunu, Birliğin ve üyelerinin kendi kimlik arayışlarıyla paralel yürüdüğünü de anlamak gerek. Geçtiğimiz hafta gerçekleştirilen zirvenin de gösterdiği gibi, Birlik ne olduğuna ve nereye gittiğine dair soru işaretleri ve farklı görüşlerle içten içe kaynıyor. Birlik, ne kadar bütünleşirse bütünleşsin hala ülkelerin varlıklarını, ulusal çıkarlarını ve uluslararası siyaset bakış açılarını korudukları bir yapı. Bunun alt anlamlarını doğru okumalıyız.

Bütün bunlar olup biterken Türkiye'nin üzerine düşen asıl ödev kendi evini derleyip toplamaya devam etmek. Sürecin teknik ve siyasal ayakları olduğu ve biri olmadan diğerinin bir yere varamayacağı doğru. Ancak iki şey unutulmamalı. Birincisi teknik ayağın uzun ve meşakkatli bir süreci barındırırken siyasal ayağın bugünden yarına farklılık gösterebileceği. Müzakerelerinin çetrefilli geçeceğine kesin gözüyle bakılan başlıklar dışında, hazırlıklar tamam ve koşullar doğru olduğunda müzakereler bir günde açılıp kapanabilir. Dolayısıyla hem kendi moralimizi yüksek tutmak, hem de sürece olan inancımızı kanıtlamak bakımından teknik hazırlık sürecinin içerik ve hızından taviz vermemeliyiz. İkincisi ise teknik ve siyasal süreçlerin birbiriyle bağlantılı olduğu. Siyasal kriterler gibi diğer uyumlaştırma alanlarında da, ne kadar yol kat ettiğimiz bize yöneltilen bakışları ve gösterilen tutumu etkileyecek. Ve ancak Türkiye üzerine düşeni yaptıktan sonra gelecekteki ortaklarına dönüp hodri meydan diyebileceğiz.